

Хепатопулмонарен синдром и портопулмонална хипертония

Военно Медицинска Академия
Клиника по Гастроентерология и Хепатология
К.Кацаров

Определение

- **Хепатопулмонарният синдром (ХПС)** се характеризира с триадата:
  - чернодробно заболяване
  - нарушена сатурация
  - интрапулмонална васкуларна дилатация (белодробни прекапилярни и капилярни съдове)
- **Портопулмоналната хипертония (ППХ)** се характеризира като белодробна артериална асоциирана с портална хипертония в резултат на хронично чернодробно заболяване и патологични промени в белодробните съдове – начална вазодилатация – ендотелиална/гладко мускулна пролиферация, интимална фиброза, *in situ* тромбози.

Според класификацията на СЗО ППХ спада към клас 1
ПХ се приема при $MPAP > 25 \text{ mmHg}$ при покой и
 $PCWP < 15 \text{ mmHg}$

Честота и причини

ХПС - Варира между 4% и 47% при пациентите с хронично чернодробно заболяване и портална хипертония. Наблюдаван е и при остри чернодробни заболявания (исхемичен хепатит). Няма сигурни предиктори (т.е. тип, тежест на чернодробното заболяване или промени в биохимичните параметри) за развитието на ХПС.

ППХ - Варира между 3,5% и 16,1%

Начални съобщения (аутопсии) – 0,73% при пациенти с ЧЦ.

1991 г. – 2003 г. – 2% (ПХ) - 6% в лист на чакащи ЧТ

1996 г. – рефрактерен асцит – 16% - 20%.. .

McDonnell et al. Am Rev Res Dis 1983;127:437-441

Hadengue A et al. Gastroenterology 1991;100:520-528

Donovan CL et al. Transplantation 1996;61:1180-1188

Castro M. et al. Mayo Clinic Proc. 1996;71:543-551.

ХПС – ППХ Прогноза

ХПС

Средната преживяемост след клинична изява на ХПС е 24 м, пет годишна преживяемост - 23%; пациентите с декомпенсирана чернодробна цироза без ХПС – съответно 87 м. средна и 63% пет годишна преживяемост.

Rodriguez-Roisin R et al. N Eng J Med 2008;358:2378

ППХ

Пет годишната преживяемост е 14%, с медикаментозна терапия достига до 45%.

Le Pavec J et al. Am J Resp Crit Care 2008;178:637-643.

ХПС – ППХ

Етиология

ХПС е усложнение на чернодробните заболявания.

Най-често е съчетан с клинично изявена портална хипертония (без и със цироза). Наблюдава се и при остри чернодробни заболявания (исхемичен хепатит).

Не е установена корелация между ХПС, типа и тежестта на чернодробното заболяване, както и в промяната на биохимичните показатели.

ППХ е пряко свързана с наличието на портална хипертония.

Клиничните състояния свързани с развитието на ПХ при които е наблюдавана ППХ са: чернодробна цироза, портална тромбоза, конгенитални нарушения в порталната циркулация.

ХПС – ППХ

Клинична картина

- ХПС

- клинична картина на хронично чернодробно заболяване (водеща в 80% от случаите)

- съдови звезди

- хипердинамична циркулация – увеличен минутен обем в покой ($> 7 \text{ L/min}$), системна и белодробна вазодилатация.

- диспнея (водеща в 20 %), платипнея

- хипоксемия и ортодеоксия

- ППХ

- асимптоматични – 60%

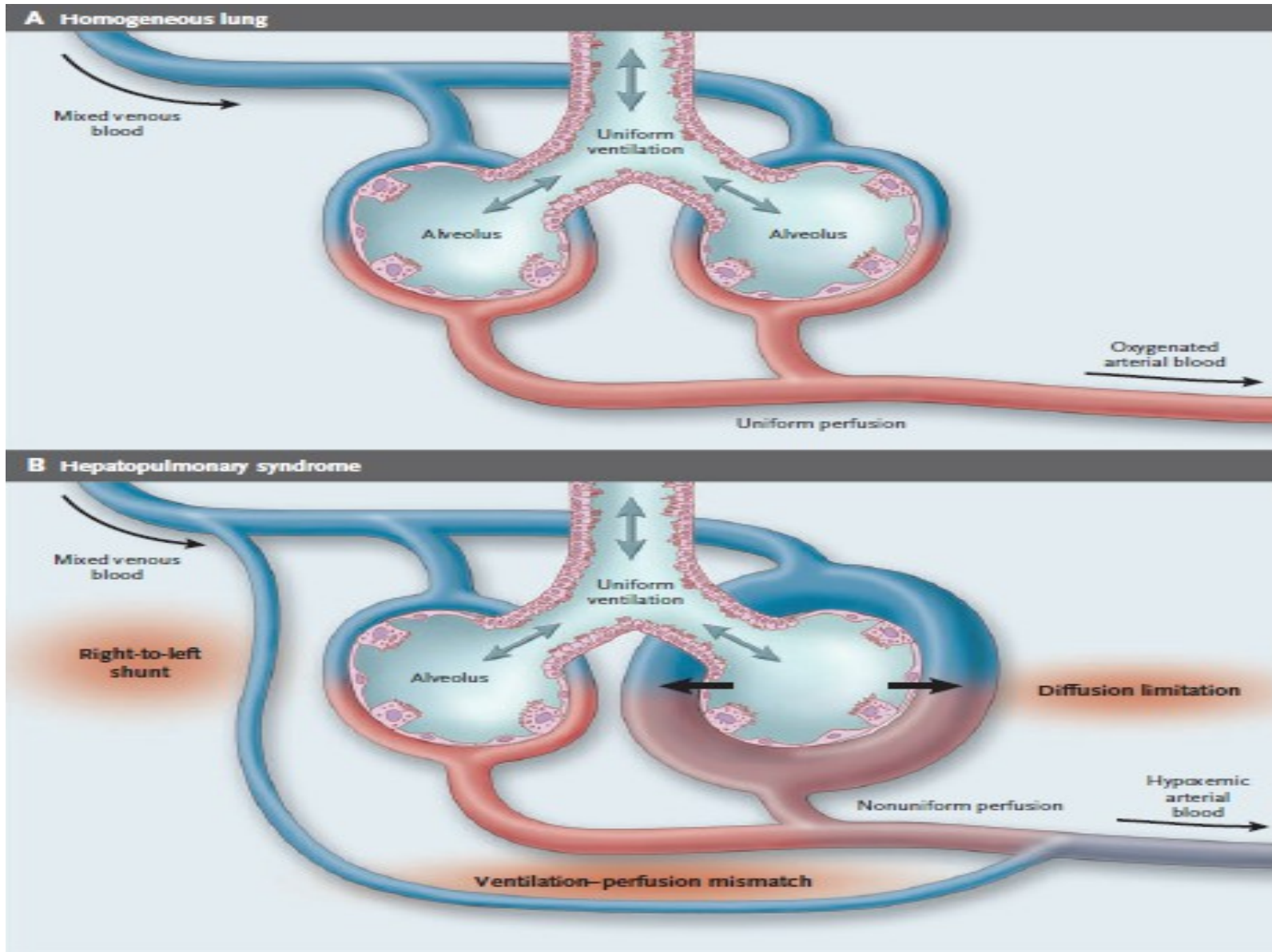
- лесна умора, синкопи, болки в гърдите и внезапна смърт.

- изразена диспнея

ХПС - Хипоксемия

- Хипоксемията е основен, но неспецифичен симптом, при пациенти с чернодробно заболяване.
- Тежката хипоксемия ($P_{aO_2} < 60 \text{ mmHg}$) при отсъствие на съпътстващи кардиопулмонални заболявания е специфична за ХПС.
- Свързана е IPVD – увеличаване на броя и дилатация (15 – 160 μm) на белодробните прекапилярни и капилярни съдове.
  - нарушен перфузионно/вентилационен механизъм в резултат на повишен кръвен ток през IPVD, съчетан с нарушена алвеоларна вентилация
  - при тежката хипоксемия се наблюдава дифузна IPVD с нарушена хипоксична вазоконстрикция – дясно/ляв шънт – повишена перфузия на лошо вентилирани алвеоли.

ΧΠΣ - IPVD

ХПС - IPVD

Причини :

- нарушена депурираща функция на черния дроб
  - циркулиращи вазодилататори
  - инхибиране на циркулиращи вазоконстриктори
  - продуциране на вазодилататори от увредения черен дроб
- NO – интестинална ендотоксемия
  - повишена активност на endothelial nitric oxide synthase (eNOS) в интралобуларните белодробни артерии
  - свръхекспресия на pulmonary endothelial endothelin B (ETB) receptor и повишено ниво на endothelin-1
  - NO медирана нарушена phenylephrin индуцирана вазоконстрикция

IPVD - Медиатори

Proposed mediators of the hepatopulmonary syndrome

Vasodilators

- Vasodilator prostaglandins
- Prostacyclin
- PGE1
- PGI2
- Vasoactive intestinal peptide (VIP)
- Calcitonin
- Glucagon
- Substance P
- Nitric oxide
- Atrial natriuretic factor
- Platelet activating factor
- Ferritin
- Estrogens

Vasoconstrictors

- Tyrosine
- Serotonin

ХПС - Диагноза

Диагностична триада:

- Чернодробно заболяване
- Нарушена оксигенация
  - повишен А-а градиент (>15 mm Hg, при атмосферен въздух)
  - намалено $P_{aO_2} < 80$ mm HG
- IPVD
  - контрастна ехография – дясно-ляв шънт
  - Tc маркиран албумин
  - пулмонална ангиография
  - неспецифични тестове – КТ, функционални дихателни тестове

ХПС - Степени

- Лек
    - А-а O₂ градиент ≥ 15 mmHg; PaO₂ ≥ 80 mmHg*
  - Умерен
    - А-а O₂ градиент ≥ 15 mmHg; PaO₂ $< 80 - \geq 60$ mmHg*
  - Изразен
    - А-а O₂ градиент ≥ 15 mmHg; PaO₂ $< 60 - \geq 50$ mmHg*
  - Тежък
    - А-а O₂ градиент ≥ 15 mmHg; PaO₂ < 50 mmHg*; < 300 mmHg**
- * Атмосферен въздух
- ** 100% O₂

ХПС - Лечение

- Медикаментозно – O₂ инхалация

Categories of treatment of the hepatopulmonary syndrome	
Treatment	Efficacy for improving gas exchange in the hepatopulmonary syndrome
Physically occlude IPVDs	
Spring coil embolization	Modest if technically possible
Oppose circulating vasodilators	
Octreotide (somatostatin analog)	Variable
Nitric oxide synthase inhibitors	Variable
Indomethacin	Poor
Improve V/Q matching	
Almitrine bismesylate	Slight
Treat underlying liver disease	
Chemotherapy and corticosteroids	Helpful in one patient
Liver transplantation	Moderately good but variable response
Other (miscellaneous)	
Methylene blue	Helpful in one patient
Allium sativum (garlic)	Variable
Propranolol	None
Plasma exchange	None
Sympathomimetics	None

Adapted from Lange, PA, Stoller, JK, Ann Intern Med 1995; 122:521.

ХПС - Лечение

Чернодробна трансплантация :

- по-рисков след оперативен период ($PaO_2 < 50 \text{ mm Hg}$)
- пациента трябва да е “сух” (диуретици, v/v хемофилтрация)
- за критични се считат първите 10 с.о. седмици
- периода за подобряване на показателите (A-a O_2 градиент и PaO_2) варира от седмица до 2-14 м след трансплантацията
- без ЧТ, при пациенти с ХПС 5 г. смъртност е 77%, спрямо 24% пациенти с ХПС преживели ЧТ.
- пет годишната преживяемост при трансплантираните с ХПС е 76%, спрямо 78% при пациентите без ХПС.

Swanson RL et all. Hepatology 2005;41:1122

Arguedas MR et all. Hepatology 2003;37:192

Al-Hussaini A et all. Pediatr Transplant 2010;14:276

ППХ - Класификация

Group 1: Pulmonary Arterial Hypertension (PAH)

- 1.1 Idiopathic
- 1.2 Heritable (BMP2, ALK1, endoglin, unknown)
- 1.3 Drugs and toxins induced
- 1.4 Associated with (APAH): connective tissue diseases, HIV infection, Portal Hypertension, Congenital heart disease, Schistosomiasis, Chronic haemolytic anemia
- 1.5 Persistent pulmonary hypertension of the newborn

Group 1': Pulmonary veno-occlusive disease and/or pulmonary capillary haemangiomas

Group 2: Pulmonary hypertension due to left heart disease

- 2.1 Systolic dysfunction
- 2.2 Diastolic dysfunction
- 2.3 Valvular disease

Group 3: Pulmonary hypertension due to lung diseases and/or hypoxaemia

- 3.1 Chronic obstructive pulmonary disease
- 3.2 Interstitial lung disease
- 3.3 Other pulmonary diseases with mixed restrictive and obstructive pattern
- 3.4 Sleep disordered breathing
- 3.5 Alveolar hypoventilation disorders
- 3.6 Chronic exposure to high altitude
- 3.7 Developmental abnormalities

Group 4: Chronic thromboembolic pulmonary hypertension

Group 5: Pulmonary hypertension with unclear and/or multifactorial mechanisms

- 5.1 Hematological disorders: myeloproliferative disorders, splenectomy
- 5.2 Systemic disorders: sarcoidosis, pulmonary Langerhans cell histiocytosis, lymphangioleiomyomatosis, neurofibromatosis, vasculitis
- 5.3 Metabolic disorders: glycogen storage disease, Gaucher disease, thyroid disorders
- 5.4 Others: tumoural obstruction, fibrosing mediastinitis, chronic renal failure on dialysis

ППХ

- ППХ – белодробна хипертония при пациенти с портална хипертония.
- Диагностични критерии за ППХ
  - портална хипертония
  - ЕхоКГ – пансистолична трикуспидална регургитация, ДСН
  - Дясна сърдечна катетеризация
    - MPAP > 25 mmHg*
    - PVR > 240 dynes.sec.cm-5**
    - TPG > 12 mm Hg***

* MPAP - mean pulmonary artery pressure

** PVR (pulmonary vascular resistance)

*** TPG (transpulmonary gradient)

ППХ – Претрансплантационна оценка

- Често ППХ се пропуска - липса на специфични симптоми
  - в до 65% от случаите се установява по време на ЧТ
- Неразличима от първичната ПХ
- Диференциална диагноза :
  - клапни пороци
  - белодробна емболия
  - колагенози
  - HIV
  - ШИСТОСТОМИАЗА

Mandel MS et al. Liver Transplant Surg 1996;2:320-326.

Krowka MJ et al. Hepatology 1997;25:1282-1284.

ППХ – Претрансплантационна оценка

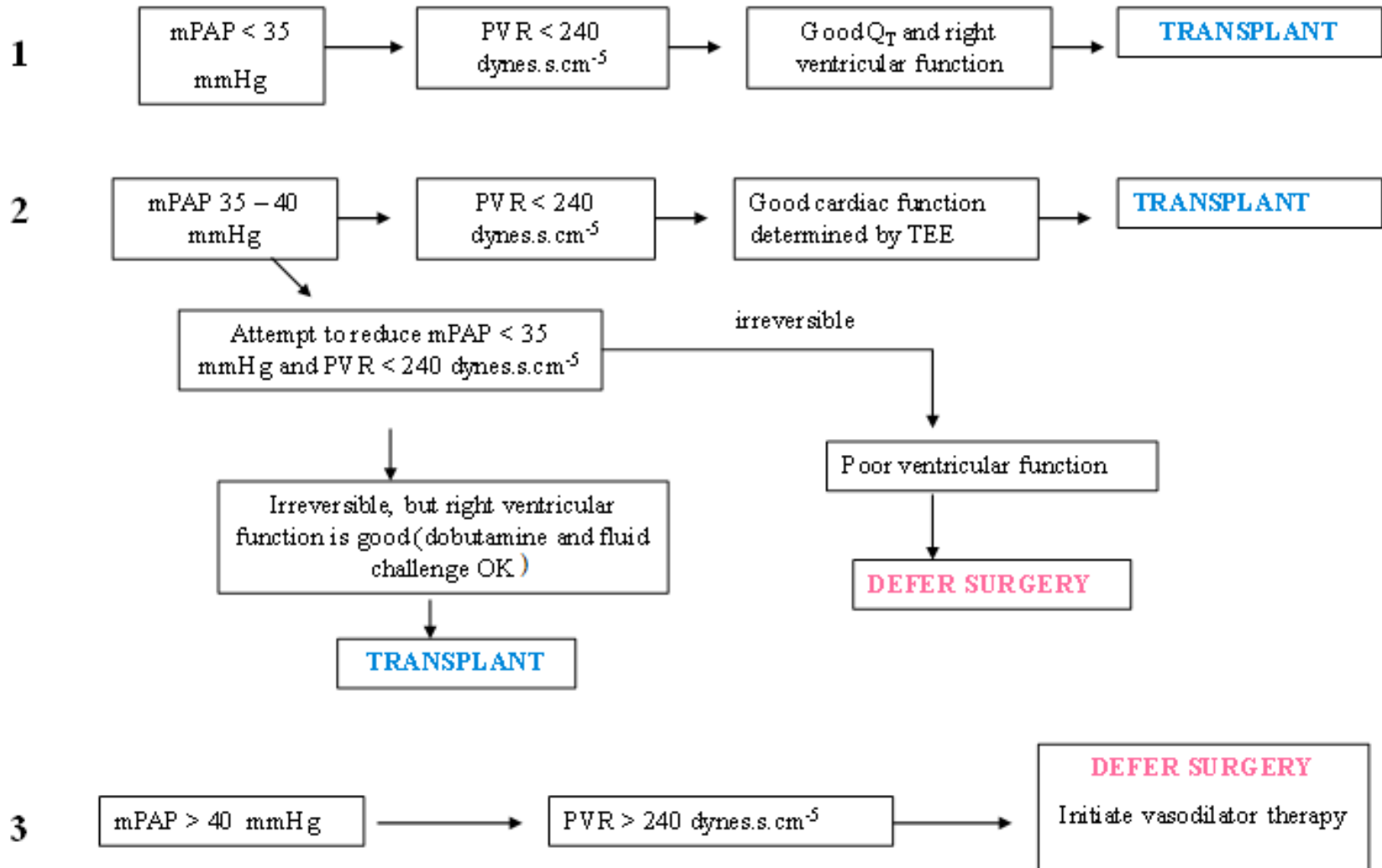
- Няма връзка между тежестта на чернодробното заболяване / порталната хипертония и ППХ
  - CP A – 51%, CP B – 38%, CP C – 11%
  - повишен риск за ППХ – жени и автоимунни чернодробни заболявания
  - понижен риск за ППХ – пациенти HCV цирози
- Показани за ЧТ (нисък риск) – MPAP < 35 mm Hg
- Повишен риск от периперативна смъртност:
  - умерена ППХ - MPAP - 35 – 50 mm Hg
  - изразена ППХ - MPAP > 50 mm Hg
- Вазодилатативни тестове с i.v. epoprostanol, i.v.adenosine, NO.
- При наличие на тези критерии задължително предоперативно лечение

Le Pavec J et al. Am J Respir Crit Care Med 2008;178:637-643.

Castano G. et al. Hepatology 2008;48:2090.

Kawut SM et al. Hepatology 2008;48:196-203

ППХ – Предтрансплантационна оценка

ППХ – Предоперативна подготовка

Фармакотерапия

- Търсен ефект от фармакотерапията – МРАР < 35 mm Hg; PVR < 400 dynes.sec.cm⁻⁵.
- i.v. продължителна инфузия еропростанол (prostacyclin) – “златен” стандарт (вазодилатативен, антагрегантен, инотропен ефект)
  - странични ефекти – главоболие, диария, гадене, хипотония
  - при продължително лечение – влошаване на чернодробното заболяване (до 60% та това лечение загиват в лист чакащи)
- Bosentan p.o. (endotelin-1 блокер)
- Селективни endotelin-A блокери – sitaxsentan, ambrisentan
- NO инхалации
- Не се препоръчва употребата на b-блокери и Ca антагонисти

Krowka MJ et al. Hepatology 1999; 30: 641-648.

Tan H Liver Transpl 2001;7: 745-749.

Olschewski H et al. N Engl Med J 2002;34:322-329

Barst RJ et al. Chest 2002;121:1860-1868

Provencher S et al. Gastroenterology 2006;130:120-126

Ota K et al. J Gastroenterol Hepatol 1995;10:198-204

ППХ – Предоперативна подготовка

- TIPS – избягва се при пациенти с ППХ – увеличава се преднатоварването и се увеличава МРАР.
- Значими ПСШ (над 10 мм) – не са показани “миниинвазивни” оклузионни методи.

ППХ – Роля на предоперативната подготовка

- 5 г. преживяемост при пациенти с ППХ без терапия и ЧТ – 14%.
- 5 г. преживяемост при пациенти с терапия без ЧТ – 45%.
- 5 г. преживяемост при пациенти без терапия с ЧТ – 25%.
- 5 г. преживяемост при пациенти с терапия и ЧТ – 67%.
- MELD допълнителни точки
- Успешна ЧТ при лека степен ППХ (MPAP < 35 mm Hg)
- При изрзена ППХ - 40 % периперативна смъртност при MPAP > 35 mm Hg
- Смъртността в групата на ППХ не корелира с тежестта на чернодробното заболяване.

Le Pavec J et al. Am J Respir Crit care Med. 2008;178:637-643.

Kawut SM et al. Hepatology 2008;48:196-203.

Krowka MJ et al. Liver Transpl 2006;12:S114-S116

Sussman N et al. Am J transpl 2006;6:2177-2182

ППХ – Роля на предоперативната подготовка

- Конбинирана сърдечна, белодробна и чернодробна трансплантация (CHLLT)
- Конбинирана белодробна и чернодробна трансплантация (CLLT)

13 пациента с CLLT (5 с ППХ) преживяемостта е:

- 1 г. – 69%
- 3 г. – 62%
- 5 г. – 49%.

Scouras NE et al. Liver Transpl 2011;17:137-143

Grannas G et al. Transplantation 2008;85:524-531

Pirenne J et al. Transplantation 2002;73:140-142.

ППХ – Следоперативни грижи

- Корекция на водно-солевия баланс – пациента трябва да е “сух” колкото е възможно. Превенция на :
  - деснокамерна недостатъчност (рисков фактор N 1 в след оперативния период)
  - обемното натоварване
  - конгестията на графта
- След оперативния подход е строго индивидуален.
- Възможни са всички сценарии:
  - интраоперативна, ранна и късна след оперативна смърт
  - непроменени показатели на белодробната хемодинамика
  - подобряване на показателите
  - ново появила се ППХ
  - спаднето на MPAР < 35 mm Hg е добър, но недостатъчен критерии за добра прогноза.

ХПС vs ППХ

	ХПС	ППХ
Патология	Прекапиллярна/капиллярна вазодилатация (тип I) Директни а/в комуникации	Вазоконстрикция, артериопатия (хипертрофия и фиброза на интимата)
Симптоми	Прогресираща диспнея	Диспнея, гръдни болки, синкоп
PaO ₂	Изразена хипоксемия PaO ₂ < 50 mm Hg, ортодексия	Леко изразена хипоксемия
Ro pulmo	Норма	Кардиомегалия, разширени хилуси
ЕхоК (контр.)	Забавена опалесценция на лявото предсърдие Нормална ДК	Не се наблюдава Дилатирана / хипертрофирала ДК
Дясна Катетеризация	Нормално/ниско PVR	Повишена PVR(>120 dyne.s.cm ⁻⁵) Нормално PCWP (<15 mm Hg)
OLT	Метод на избор	При селектирани пациенти

ХПС - Обобщение

- Наличие на чернодробно заболяване, интрапулмонални шънтове и разностепенна хипоксемия.
- Пулсоксиметрия при всеки пациент с цироза (без добавяне на O₂). Тест – легнало/право положение.
- Контрастна ехокардиография – метод на избор при диагнозата.
- Съществува пряка връзка между тежестта на хипоксемията/ трансплантационния риск и продължителността на следоперативния престой в ICU.
- ХПС търпи обратно развитие след ЧТ, като периода на “нормализиране” варира в широки граници.

ППХ - Обобщение

- Десностранината сърдечна функция (RV) е ключова за успеха на ЧТ при пациенти с ППХ.
- Прецизна предоперативна оценка на RV функцията ЕхоК и трансезофагеална ЕхоК, последвана от ДСК.
- При наличие на $MPAP > 35 \text{ mm Hg}$ и $PVR > 400 \text{ dynes}\cdot\text{sec}\cdot\text{cm}^{-5}$ пациента се насочва за медикаментозна терапия и последваща оценка на оперативния риск.
- В тези случаи е необходима продължителна терапия с вазодилататори.
- Острото повишаване на $MPAP$ и възникване на RV дисфункция интраоперативно изискват бързо приложение на медикаментозна терапия.
- Крайния резултат от ЧТ при тези пациенти е с неясна прогноза.
- Комбинацията високо $MPAP/RV$ дисфункция изисква комбинирана трансплантация.